

Vodný Žurnál

Štvrťročník
5. ročník 1/2013

Prinášame Vám to najcennejšie...

**Voda z vodovodu
má na zdravie
blahodarný vplyv**

4

7

9

12

15

3 Aktuality

Svetový deň vody

VVS, a.s. ukončila dva europrojekty

Rozdiely v cenách vodného a stočného závisia od regiónov

Rozširujeme rozsah služieb, ktoré sa dajú vybaviť elektronicky

7 Téma

Voda z vodovodu má na zdravie blahodarný vplyv

Príbeh vody v Michalovciach

12 O vode

Vzdelanie, rozhlád a komunikácia s ľuďmi

Od každého sa môžeme niečo naučiť

19 Recept/vtip

Vodný žurnál – časopis Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a.s., Komenského 50, 042 48 Košice, 040 01. www.vvs-as.sk, www.vodarne.eu.

Vydavateľ: Agentúra PENELOPA, s.r.o., Omská 22, Košice 040 01. **Šéfredaktor:** Mgr. Martina Hidvéghyová, **e-mail:** hidveghyova@penelopa.sk, **Zástupca šéfredaktora:** Mgr. Adriana Marušinová **e-mail:** marusinova@penelopa.sk, **Zodpovedný redaktor:** PhDr. Peter Furmaník, **Redaktori:** Mgr. Lucia Kapitančíková, Helena Sviatková, Helena Sičáková, Ing. Jana Petráková, Henrieta Krištofová, Jana Pavliková, Mgr. Ivana Adamečková, Bc. Eva Harakalová, Gabriela Ďurková, Alena Pangráčová-Piterová. **Sídlo redakcie, príjem inzercie:** Agentúra PENELOPA, s.r.o., Omská 22, Košice 040 01, **tel./fax:** +42155 677 00 76. **Grafika a sadzba:** Agentúra PENELOPA, s.r.o., **Tlač:** Rotaprint Košice. Autorské práva vyhradené. Akékoľvek rozmnožovanie textu, grafiky a fotografií vrátane údajov v elektronickej podobe, len s predchádzajúcim písomným súhlasom redakcie. Nepredajné.

Svetový deň vody

Svetový deň vody je oslavou úcty a pokory k vode, ktorej význam si celý svet každoročne pripomína 22. marca. Zákazníci VVS, a.s. spájajú tento sviatok s aktivitami, súťažami a exkurziami, ktoré pre nich spoločnosť pri tejto príležitosti pripravuje. Tí, čo majú vlastné domové studne, môžu priniesť vzorky vody na analýzu. A urobí sa im to zadarmo. Taký je obraz Svetového dňa vody (SDV) v povedomí väčšiny pracovníkov, ale aj zákazníkov spoločnosti. Inak tomu nie je ani tento rok, vzácnosť životodarnej tekutiny si aspoň pri príležitosti tohto sviatku vďaka zaujímavým interaktívnym aktivitám VVS, a.s. pripomenú nielen dospelí, ale aj deti.

Mimoriadny záujem je každoročne o bezplatnú analýzu vody. Obyvatelia regiónu, ktorí nie sú napojení na verejný vodovod VVS, a.s. majú 22. marca 2013 možnosť overiť si kvalitu vody, ktorú pijú. Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s. ponúka vykonanie bezplatnej analýzy vody z domových studní (nie z verejného vodovodu) v ukazovateli dusičnan (NO_3^-). Deň otvorených dverí je zasa príležitosťou pre školy, organizované skupiny ale aj jednotlivcov nazrieť bližšie do práce vodárenských pracovníkov a obzrieť si vybrané vodárenské objekty - ČOV, úpravne vody a chemické laboratórium aj s odborným výkladom. Túto možnosť má verejnosť v dňoch 18. – 22. marca. Každý návštevník exkurzie záro-

veň dostane darček od VVS, a.s. - na mieru vyrobené atraktívne reklamné predmety špeciálne k sviatku vody.

VVS, a.s. nezabudla ani na kreatívnych žiakov a študentov. Školáci majú šancu zapojiť sa do súťaže - vytvoriť krátky jednovetný slogan na pitnú vodu a zabojsť o skvelé ceny. Ocenení budú autori 3 najlepších sloganov. Súťaž je vyhlásená v časopise Vodníček, ktorý je mladší „brat“ časopisu Vodník a je určený deťom ZŠ. Časopis Vodník zasa ponúka celoročné vodné a stočné zdarma pre vyžrebovaného výhercu. Oba skvelé časopisy o vode, pitnom režime, s množstvom zábavných a interaktívnych rubriek, rozhovorov s osobnosťami východu, nájdú zákazníci VVS, a.s. vo všetkých zákaznických centrách.

(red.)

VVS, a.s. ukončila dva europrojekty

VVS, a.s. v tomto období úspešne ukončila dva projekty z odvetvia životného prostredia: „Žbince, Dúbravka, Hatalov, Vrbnica – kanalizácia a ČOV“ a projekt „Svidník - Medzianky, prívod z vodárenskej nádrže Starina“.

Výstavba projektu Žbince, Dúbravka, Hatalov, Vrbnica – kanalizácia a ČOV bola odštartovaná v júni 2010. Realizáciou aktív projektu sa vybudovala kanalizačná sieť s dĺžkou 17 792 m, ktorou sa zvýšil podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu o 3130 obyvateľov. Splaškové vody z obcí Vrbnica, Hatalov, Dúbravka, Žbince sa odvádzajú a čistia v ČOV Hatalov, ktorá vyhovuje našim aj EU normám. Kanalizačná sieť a ČOV prevádzkovaná VVS, a.s. zabezpečuje odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd 4 obcí okresu Michalovce, čím sa zabezpečila kvalita povrchových a podzemných

vôd nielen v projektovanom území, ale aj v neďalekom území Európskeho významu Oravská rovina.

Realizovaním stavby Svidník - Medzianky, prívod z vodárenskej nádrže Starina, kto-

rý odštartoval taktiež v roku 2010, sa vybudovala vodovodná sieť v dĺžke 29 905,90 m, ktorou sa zabezpečila potrebná kvantita a kvalita pitnej vody a umožnil sa prístup k základným environmentálnym službám pre 27 748 obyvateľov mesta Svidník, Stropkov, Gíraltove a obce Šarišský Štiavnik, čím sa zlepši zdravotný stav a životná úroveň obyvateľov. Zároveň sa prispelo ku zníženiu rozdielov medzi jednotlivými obcami a regiónmi. Vybudovanie vodohospodárskej infraštruktúry umožnilo zlepšenie sociálneho a ekonomického rozvoja v okresoch a môže mať dopad na počet nových podnikov a rozvoj turistického ruchu. Projekt zároveň vytvára predpoklady na napojenie sa v budúcnosti ďalších 31 obcí s počtom obyvateľov 12 160 v okresoch Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Bardejov.

(red.)

Foto: archív redakcie

Rozdiely v cenách vodného a stočného závisia od regiónov

Na tlačovej konferencii, ktorá sa konala v januári a bola venovaná aj prognózam aktivít a fungovania spoločnosti v roku 2013, jej generálny riaditeľ **Ing. Stanislav Hreha** informoval o tom, ako sa VVS odovzdávaním pitných fontánok stará o zdravú životnosť a pitný režim žiakov základných a stredných škôl. Takto odovzdala do užívania fontánku aj žiakom Športového gymnázia v Košiciach, zohľadňujúc špecifiká ich pitného režimu pri výraznej fyzickej aktivite (tému sa venujeme v osobitnom článku - poznámka red).

Pod hranicu hygienického minima

Pre doplnenie súvislostí uvedme, že alarmujúco nízke percento napojenosti obyvateľov východného Slovenska na verejný vodovod a verejnú kanalizáciu (aktuálne je to cca 73 a 53 percent) inžinier Stanislav Hreha už skôr (na inej tlačovej konferencii) nazval hanbou a výsmechom modernej Európy.

To všetko nemôže nemať vplyv na cenu vodného a stočného pre konečného spotre-

dané pomerom nákladov na výrobu a distribúciu vody a počtom odberateľov. „Kým VVS spravuje siete s veľkými vzdialenosťami, má na jeden kilometer siete najmenej odberateľov,” zdôraznila Ing. Gašparíková a dodala, že stačí, ak z hľadiska rozsahu vodovodnej a kanalizačnej siete porovnáme Východoslovenskú vodárenskú spoločnosť napríklad s Bratislavskou vodárenskou spoločnosťou (BVS), a situácia ohľadom vodného a stočného bude hneď jasnejšia.

Kým BVS prevádzkuje 8 úpravni vód (ÚV) a 23 čistiarní odpadových vôd (ČOV), v prípade VVS je to 34 ÚV a 78 ČOV! Podobne je to aj s dĺžkou vodovodnej a kanalizačnej siete - BVS: 4.432,7 km, VVS: 8.106,3 km. A na tie dlhé kilometre sietí má VVS 199,396 vodovodných a kanalizačných prípojk, kým BVS na polovičnú dĺžku sietí má 156.550 prípojk, čo je zjavný nepomer.

Zaujímavé je aj porovnanie výšky spotreby na 1 kilometer siete v zmysle fakturácie vodného a stočného v metroch kubických (m³). Kým v podmienkach BVS je na 1 km siete fakturovaných 20.342 m³ pitnej, resp. odpadovej vody, vo VVS to nie je ani polovica tohto množstva, ide len o 9.477 m³.

V súvislosti so zvýšením ceny Ing. Gašparíková upozornila, že nejde o také **horibilné zvýšenie**, ako to prezentujú niektoré médiá. Z jednoduchých výpočtov totiž vyplýva, že pre priemernú štvorčlennú domácnosť znamená tohtoročné zvýšenie vodného a stočného oproti minulému roku nárast nákladov mesačne o 0,88 eura.

Zmluvy o budúcich zmluvách

Podľa Ing. Hrehu, ktorý hovoril o aktivitách spoločnosti na rok 2013, je opäť v pláne aj projekt Bodva. S otázkou, čo všetko sa bude v najbližších rokoch stavať, sme sa obrátili na investičného riaditeľa VVS **Ing. Róberta Hézselyho**:

- Pripravujeme dva projekty, na ktoré už máme schválené finančné prostriedky, a to

Zástupcov médií však viac zaujímalo, prečo je voda dodávaná VVS opäť drahšia a prečo je najdrahšia spomedzi vodárenských spoločností. Inžinier Hreha to vysvetlil takto:

„VVS je najdrahšia v rámci vodného, ale druhá najlacnejšia v rámci stočného, ale aj keď to spočítame, vychádza, že sme najdrahší. Tie náklady na výrobu vody sú permanentné, musíme tam dať všetky tie veci, ako stanovuje zákon, aby voda bola kvalitná, aby bola v poriadku. Máme tie isté náklady, ako všetky vodárenské spoločnosti na výrobu a distribúciu, len máme problém, že na jednom kilometri siete máme menej klientov, menej zákazníkov, menej prípojk, a to všetko pôsobí na cenu vodného a stočného.“

bitela. Svoju úlohu tu zohráva fakt, že v regiónoch východného Slovenska s vysokou nezamestnanosťou a nízkou kúpyschopnosťou neustále klesá spotreba pitnej vody a už sa dostáva pod hranicu hygienického minima, čo nás radí na úroveň rozvojových krajín!

Podľa ekonomickej riaditeľky **Ing. Anity Gašparíkovej** cenu vodného a stočného ovplyvňujú ekonomicky oprávnené náklady, spotreba vody a rozsah vodovodnej a kanalizačnej siete, a terajšia úprava **odzrkadľuje** rast oprávnených nákladov (zmeny cien pohonných hmôt a elektrickej energie, odpisov a nákladov na nákup povrchovej vody).

Ceny vodného a stočného sú na Slovensku **rozdielne**. Tieto rozdiely v cenách sú

Trebišov - odkanalizovanie ulíc a rozšírenie kapacity ČOV a Stropkov, Krušinec, Tisinec - rozšírenie kanalizácie a intenzifikácia ČOV. Plánujeme ich ukončiť do roku 2015.

• **A čo dlho odkladaný projekt Bodva?**

- Projekt na zásobovanie vodou 14 obcí a odkanalizovanie siedmich obcí v mikroregióne rieky Bodva, máme pripravený a predkladáme ho na ministerstvo. Musíme ale na novo prehodnotiť spolufinancovanie, ktoré nám z novej metodiky vyplýva, prerábajú sa rozpočty a všetko bude závisieť od percenta spolufinancovania, ako nám to vyjde a ako to bude reálne. Slovom, aby sme na tento projekt mali financie. Naša vodárenská spo-

ločnosť robí všetko preto, aby projekt Bodva, ktorý sa kvôli financiám už odsúval, sme mohli realizovať.

• **Pán riaditeľ, VVS už roky zápasí s vecne sa opakujúcim problémom - vodovod alebo kanalizácia sa postaví, no občania sa nechcú napojiť. Zvlášť to bije do očí najmä na Zemplíne.**

- Momentálne postupujeme tak, že v prípade, že chceme predložiť nejaký projekt, sme v kontakte s obcou, spolupracujeme so starostom a s občanmi podpisujeme zmluvy o budúcich zmluvách, v ktorých sa zaviazu, že sa napoja. Zbytočné je totiž stavať kanalizáciu, na ktorú sa neskôr nikto nenapojí, aj

keď si myslím, že napojenie na verejnú kanalizáciu by malo byť v záujme samotných starostov i občanov. Je to predsa v záujme životného prostredia a my robíme všetky kroky, aby sa to podarilo.

• **Ľudia však špekulujú...**

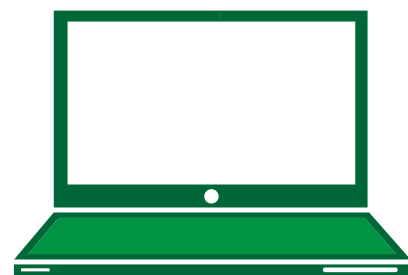
- Ide o to, aby občan nemohol špekulovať o tom, či sa napojiť alebo nie. Ak v dome býva, určite produkuje odpad a tak musí byť jasné, ako ho likviduje. Myslíme si preto, že by malo byť aj zo zákona povinné, aby sa na verejnú kanalizáciu, ak je v obci vybudovaná, občan musel napojiť.

(fur.)

Foto: archív redakcie

Ing. Anita Gašparíková o niektorých novinkách v oblasti zákazníckych centier

Rozširujeme rozsah služieb, ktoré sa dajú vybaviť elektronicky

Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s., je moderná, zákaznícky orientovaná spoločnosť, ktorá poskytovaním kvalitných služieb neustále ide v ústrety zákazníkovi. Svedčí o tom napríklad aj fungovanie zákazníckych centier, ktoré ochotne poskytujú nielen všetky dôležité informácie, ale aj poradenskú službu. O niektorých novinkách v činnosti zákazníckych centier hovoríme s ekonomickou riaditeľkou spoločnosti Ing. Anitou Gašparíkovou:

- Takou hlavnou novinkou pre našich zákazníkov je to, že už od samého začiatku roka 2013 sme postupne rozbehli možnosť vybavovať mnohé záležitosti prostredníctvom internetu. V praxi to znamená, že sme cez našu webovú stránku vodarne.eu spustili zákaznícky portál, na ktorý sa zákazník môže pripojiť - potrebuje k tomu prihlasovacie meno a prihlasovacie heslo.

• **Sú tieto prístupové údaje vygenerované automaticky?**

- Nie, každý zákazník, ktorý má záujem komunikovať s nami elektronickou formou, musí **osobne** zísť do niektorého zákazníckeho centra, **predložiť** platný doklad totožnosti a **požiadat** o zriadenie služby. Zároveň musí uviesť kontaktnú e-mailovú adresu a **podpi-**

sať zmluvu o elektronickom prístupe k obchodným údajom prostredníctvom internetu.

• **Čo všetko mu to môže priniesť? Aké výhody poskytuje táto moderná forma komunikácie?**

- Zákazník sa po prihlásení pripojí na našu informačnú sieť, kde sa dostane k svo-

jim základným údajom, ako napríklad číslo odberného miesta, adresa, informácie o vykonaných odpočtoch, môže si prezrieť faktúry a ďalšie doklady. Takto to fungovalo v januári, kým tento systém bol takpovediac v testovacej prevádzke, ale postupne sme rozšírili jeho možnosti s tým, aby zákazníci mohli cez tento portál realizovať aj zmeny vo svojich údajoch.

• Ako napríklad?

- Napríklad zmenu trvalého pobytu. Zároveň má zákazník možnosť nahlásiť stav vodomera, čo znamená, že už nemusí telefonovať a diktovať, resp. že už nemusí prísť nahlásiť údaje osobne do zákaznického centra, ale môže to všetko bezpečne vybaviť z pohodlia svojho domova.

• Má zákazník vo vzťahu k vám v tomto smere aj nejaké povinnosti?

- V podstate áno, má jednu základnú povinnosť - chrániť svoje prístupové údaje (prihlasovacie meno a heslo) pred zneužitím nepovolanými osobami.

• Pani riaditeľka, na ktoré ďalšie novinky v oblasti zákaznických centier by ste ešte chceli upozorniť?

- Zásadne rozširujeme rozsah služieb, ktoré chceme, aby zákazník vedel vybaviť elektronicky alebo aj telefónom. Na tomto mieste musím povedať, že sa nám veľmi osvedčila činnosť call centra.

• A ďalšie zámery?

- Čo sa týka našich zámerov v oblasti zákaznických centier, tie - ako som už hovorila - jednoznačne smerujú k rozšíreniu spôsobov komunikácie so zákazníkom. Ale pre tých starších, ktorí nevedia komunikovať cez internet, naďalej zostáva možnosť zavolať alebo prísť osobne do zákaznického centra.

• **Zaťažkavacou skúškou aj pre zákaznicke centrá býva zima, najmä ak tuho primrzne a ortuť v teplomeri klesá aj pod hodnoty mínus 20 - 25 stupňov. Stáva sa, že vodomer zamrzne a keď mrazy náhle povolajú, zamrznutá voda sa vyleje a zákazník má trojakú škodu - vodomer, vytečená voda, ktorá ide na jeho vrub, a všetko to, čo mu vytečená voda zaplavila.**

- Naša vodárenská spoločnosť každoročne rôznymi kanálmi upozorňuje odberateľov na povinnosť chrániť vodomer

pred poškodením. Vodomer má byť osadený v šachte, ktorá je suchá, čistá a chránená pred vodou zatekajúcou z povrchu, vrátane zrážkovej vody. A nadôvažok, ak je v tuhých mrazoch pevne dosadený poklop zospodu podlepený polystyrénom, zákazník urobil všetko čo mal. V takýchto prípadoch sa vodomeru nič nemôže stať.

• Ale predsa sa stáva. Prípadoch z minuloročnej i tohtoročnej zimy je viac ako dosť.

- Áno, ale tieto prípady idú na konto odberateľa. My všetky vodomery dôkladne testujeme aj v najextrémnejších podmienkach a musím povedať, že každý z nich, ak je v suchom prostredí a nie je zaliaty vodou, vydrží. Zamrzne vtedy, ak šachta, kde je umiestnený, je plná vody a odberateľ neurobil všetko to, čo v starostlivosti o vodomernú šachtu a vodomer mal urobiť.

• V praxi to ale zväčša býva veľmi živé, zákazník, ktorý je presvedčený, že pravda je na jeho strane, sa začne vyhrážať.

- Pracovníčky zákaznických centier sú často prvé, ktoré nahnevanému odberateľovi prídu - ako sa hovorí - na ranu, ale dikcia zákona je jednoznačná. Vodomer je síce majetkom vodárenskej spoločnosti, ale o vodomernú šachtu a samotný vodomer v nej umiestnený sa musí starať odberateľ. Škody, ktoré vzniknú poškodením vodomera, musí samozrejme uhradiť.

(fur.)

Foto: Marián Horňák

Pitný režim žiakov Športového gymnázia v Košiciach zohľadňuje ich výraznú fyzickú aktivitu.

Voda z vodovodu má na zdravie blahodarný vplyv

Východoslovenská vodárenská spoločnosť sa postarala o exkluzívny pitný režim v mnohých školách na východnom Slovensku. Do užívania odovzdala ich žiakom už viac ako 100 pitných fontánok. Okrem iného ochotne zareagovala aj na žiadosť žiakov Športového gymnázia na Triede SNP v Košiciach, kde riaditeľ spoločnosti **Ing. Stanislav Hreha** 15. januára osobne odovzdal do užívania pitnú fontánku, osadením ktorej VVS zohľadnila špeciálnu potrebu pitného režimu žiakov pri výraznej fyzickej aktivite. Pri tejto slávnostnej príležitosti sme riaditeľku Športového gymnázia **PaedDr. Tatianu Švecovú** požiadali o krátky rozhovor.

- Študovala som na Pedagogickej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Prešove geografiu a ruský jazyk. V školstve pôsobím od roku 1980, učila som na rôznych stupňoch škôl

a v rôznych funkciách. Na športovom gymnáziu pracujem od roku 2000, najprv vo funkcii zástupkyne a od roku 2008 vo funkcii riaditeľky školy.

• Čo v súčasnosti učíte - aký predmet?

- V súčasnosti hlavne manažujem školu, keďže organizačne patrí medzi väčšie školy a jej súčasťou je aj školský internát a školská jedáleň. Zároveň učím geografiu dve hodiny týždenne.

• Učíte geografiu, chceme sa teda opýtať, či v jej rámci venujete pozornosť aj zemepisú vody, hydrogeografii?

- Áno, samozrejme, že venujem. A pritom žiakom, ktorí ako športovci budú cestovať po svete, hovorím aj o tom, že na Slovensku sice tečie z kohútikov čistá a zdravá pitná voda, čo ale vo svete zďaleka vôbec nie je samozrejmosť. Aby sa teda pripravili na rôzne situácie, keď budú cestovať...

• A vy sama v súčasnosti športujete - aktívne alebo skôr len rekreačne?

- Ako bývalá aktívna športovkyňa hádzanárika sa snažím venovať športu, ale už iba rekreačne. V zime lyžujem, v lete plávam.

• Aký je Váš pitný režim? Pijete pitnú vodu z vodovodu alebo skôr balené vody z obchodov?

Zľava: Ing. Stanislav Hreha, generálny riaditeľ VVS, a.s.,
vpravo PaedDr. Tatiana Švecová

- Priznám sa, ešte pred piatimi rokmi som pila iba balené vody. Ale po dovolenke v Egypte, kde podávali buď sladené vody, coca-colu, mirindu, sprite a iné, alebo pitnú vodu z galónov, som pila vodu z galónov. Vôbec mi síce nechutila, ale inú možnosť som nemala, pretože sladené vody neobľubujem. Po návrate domov som balenú vodu nemala po ruke, tak som sa napila vody z vodovodu a zistila som, že naša voda má vynikajúcu chuť. V ten deň som jej vypila štyri litre!

• ... a odvtedy?

- Odvtedy pijem vodu z vodovodu každý deň. Približne dva a pol litra denne, a to buď čistú alebo si ju dochucujem citrónom.

• Ak pijete kávu, dávate si k nej aj dúšok čistej vody z vodovodu?

- Ku káve, ktorú obľubujem, patrí pohár čistej vody, keďže som po nej vždy smädná.

• Myslíte si, že pitná voda je pre športovca (vzhľadom na výraznú fyzickú aktivitu) základom zdravej životosprávy? Ak áno, či aj Vy sama ste propagátorom pitnej vody medzi Vašími žiakmi?

- Voda a najmä naša kvalitná voda je pre športovca veľmi dôležitým základom zdravej životosprávy. Keď sme sa dozvedeli o projekte pitná voda do škôl, hneď som objednala fontánku na pitnú vodu pre našich žiakov.

• A teraz pár slov o škole.

- V súčasnosti má naše športové gymnázium 488 žiakov, ktorí sa vzdelávajú v dvoch odboroch: gymnázium - šport a gymnázium.

• Škola vznikla v septembri 1982, čo je už viac ako 30 rokov. Ozaj, koľko žiakov, z ktorých mnohí sa stali športovcami známymi vo svete, za tie roky vychovala? Môžete aspoň niekoľkých z nich menovať?

- Za 30 rokov existencie škola vychovala 1961 absolventov, z ktorých mnohí sa venujú športu profesionálne – ako tréneri, učitelia telesnej výchovy a profesionálni športovci. Najznámejšími absolventmi školy sú účastníci olympijských hier – Jozef Palatinus, Jaroslav Jokeľ, Igor Kováč, Klaudia Kinská, Milan Haborák, Marcel Matanin, Veronika Sabolová, Jana a Dana Veľďákové, Samuel Piasecký a Barbora Brémová. Školu ukončili aj ďalšie známe osobnosti sloven-

ského a medzinárodného športu - Miriama Žigalová, Jana Čepelová či Zuzana Schwarztzová.

• Pitná fontánka bola vo vašej škole odovzdaná do užívania 15. januára, odvtedy už prešlo niekoľko týždňov. Ak sú vaše doterajšie skúsenosti s jej využívaním? Je o ňu zo strany žiakov záujem? Pochvaľujú si ju? Alebo radšej dávajú prednosť baleným nápojom?

- O fontánku je záujem nielen zo strany žiakov, ale aj zamestnancov školy. Svedčia o tom poznatky dozorkonajúcich učiteľov vo vestibule. Pochvaľujú si ju najmä žiaci ubytovaní na internáte priamo v budove, ktorí tak nemusia kupovať drahé balené vody.

• Myslíte si, že pitné fontánky by mali byť v každej základnej a strednej škole, aby prispievali k zdravej životospráve detí a mládeže?

- Ako dlhoročná a skúsená pedagogička si myslím, že takéto pitné fontánky by mali byť nielen v každej základnej a strednej škole, ale už aj v materských školách, aby si deti zvykli na pitný režim a najmä, aby si zvykli piť obyčajnú vodu, ktorá má na ich zdravý vývoj blahodarný vplyv.

(fur.)

Foto: Marián Horňák

Príbeh vody v Michalovciach

“Do nášho mesta dodávame vodu z niekoľkých zdrojov, každá je trochu iná a má možno aj inú chuť, je zdravá a spĺňa legislatívne požiadavky kladené na kvalitu pitnej vody. Je to voda krištáľovo čistá a svieža a spotrebiteľ nemá ani najmenší dôvod kupovať v obchodoch balenú vodu. To môžem smelo povedať.“

Týmito slovami začal rozprávať Príbeh vody v Michalovciach Ing. Dušan Sabo. Absolvoval Chemicko-technologickú fakultu bývalej SVŠT (dnes: Slovenská technická univerzita) v Bratislave, od roku 2006 je vedúcim strediska vodovodov a kanalizácií Michalovce.

O samotných Michalovciach a ich okolí historici píšu, že boli pre svoju priaznivú polohu a surovinové zdroje vyhľadávané a osídľované už od paleolitu. A ozaj, vieme ako je to dnes? Odkiaľ do tohto mesta vlastne priteká voda? A postihol Michalovce niekedy nedostatok vody, trebárs ako Košice či Prešov, kde v 80-tych rokoch minulého storočia bola dodávka pitnej vody regulovaná na niekoľko hodín denne?

Vedúci strediska majster Ing. Dušan Sabo

Odkiaľ a kam?

V minulosti - dávnej i tej novšej - boli v Michalovciach prednostne vždy využívané miestne zdroje v okolí mesta, ale časom k nim zákonite pribudli i ďalšie.

V prvom rade sú to **prameniská pri obci Oreské**, voda z tamojších hôr a lesov, ktorá je mimochodom veľmi kvalitná a chuťovo výborná, sa už v období medzi svetovými vojnami privádzala do starého vodojemu na Bielej hore. Tento historický vodojem, postavený niekedy na prelome 20-tych a 30-tych rokov minulého storočia, je

UV lampa vo vodojeme Biela hora

dodnes funkčný a my sme naň hrdí. Vodou z Oreského cez tento vodojem zásobujeme napríklad celé sídlisko SNP a individuálnu výstavbu na Stráňanoch.

Ďalší starší vodojem je na Hrádku. Vodu preň získavame z **vodných zdrojov v Topoľanoch**, máme tam celkovo štyri vrty a dve studne, aktuálne teraz využívame len tie dve studne. Voda z nich je tlačaná ponornými čerpadlami do Úpravne vody (ÚV) Hrádok, kde sa dočistí a prefiltruje a následne je z akumulačnej nádrže vytlačaná do vodojemu Hrádok, z ktorého potom zásobujeme celú rozsiahlu štvrt rodinných domov pod Hrádkom, oblasť Priemyselnej ulice, vrátane všetkých tamojších firiem, Močariansku ulicu a tiež severozápadnú časť mesta.

Tretí veľký vodojem, ktorý máme, je vodojem Biela hora - nový. Je to najmladší a kapacitne najväčší vodojem, zásobujeme ním väčšiu časť mesta, menovite sídliská Juh a Východ a časť mesta nad Laborcom, ďalej domáce i zahraničné firmy sídlia v Priemyselnom parku, niektoré priľahlé obce ako napríklad Čechov a v letnom období, keď sú veľké suchá, aj obce smerom na Zemplínsku Širavu, najmä Trnavu pri Laborci a tiež samotnú rekreačnú oblasť, ktorá má ale vlastné zdroje.

Vodu do nového vodojemu na Bielej hore dodávame zo zdrojov v Remetských Hámroch, Nižnej Rybnici a v Baškovciach. A keď je

povedzme väčší odber alebo ak sú dlhotrvajúce suchá a vody by bolo málo, dopĺňame z **vodných zdrojov Lastomír** - cez tamojšiu úpravňu.

Chcem ešte doplniť, že vodou z Lastomíra nedopĺňame len nový vodojem Biela hora, ale cez vodojem **Rúbaň v Pozdišovciach** a novovybudovaný **vežový vodojem Zemplínska Široká** zásobujeme touto kvalitnou vodou celý rad obcí v okolí Michaloviec.

Zdravie z hôr neďaleko pralesa

Poviem ešte jednu myšlienku, ktorú ale treba vysloviť naozaj nahlas. Voda, ktorú dodávame z Oreského, je zdravá čistá voda z hôr - zo zdroja, ktorý je cca sedem kilometrov vzdialený od národnej prírodnej rezervácie Kyjovský prales (vo Vihorlatských vrchoch), ale tým, že je to tvrdá voda, že obsahuje viac minerálie, môže zanášať ľuďom kanvice, pračky, čo hneď berú ako negatívum a - sťažujú sa a všelikde vypisujú.

Myslím si však, že sa nemajú prečo sťažovať. Je to čistá voda prospešná pre zdravie človeka, ktorá **spĺňa** všetky legislatívne požiadavky kladené na kvalitu pitnej vody. Voda, akú môže Michalovčanom kde-kto závidieť!

Možno že to len trochu kazí ten estetický dojem - káva alebo čaj uvarený z tvrdšej vody vyzerá predsa **všade vo svete** inak ako káva či čaj pripravený z výslovne mäkkej vody a možno sa niekomu len zdá, že tá káva je trochu mútna.

Samozrejme, uznávam, že estetická stránka môže zohrať svoju úlohu, ale je to vec tvrdosti vody, nie toho, že by v Michalovciach bola nebudaj zlá voda, ako to takzvaní chronickí sťažovatelia radi vypisujú.

Keby sa niečo stalo - krízové plány

Toky vody v Michalovciach sme popísali tak ako fungujú za bežnej prevádzky a niekto by mohol namietat, že to je taký ideálny stav, keď všetko funguje ako má. Môže sa ale stať všeličo. Môžu prísť dlhotrvajúce intenzívne dažde, záplavy a povodne a museli by sme niektorý zdroj alebo zaplavenú úpravňu odstaviť alebo sa trebárs poškodil niektorý vodojem, aj to sa môže stať, alebo nám niektorý cudzí subjekt pri rozkopávkach poškodí potrubie... Sme však na takúto situáciu pripravení, máme vypracované krízové plány.

V samotnom meste nie je problém, toky vody vieme urýchlene presmerovať a v prípade potreby zásobovať celé Michalovce napríklad len z vodojemu Hrádok. Alebo len z nového vodojemu Biela hora. Presmerovanie sme v minulých rokoch robili napríklad pri výstavbe kruhového objazdu, keď sme museli Bielu horu úplne odstaviť.

Vodojemy vieme v podstate akoľkovek prepojiť

Trochu iná situácia je už ale v okolitých obciach, ktoré v prípade väčšej poruchy v súčinnosti s ostatnými zložkami závodu promptne zásobujeme cisternami. Ja vždy hovorievam, že vodárčina je o spolupráci a koordinácii. Aj so zákazníckym strediskom aj s laboratóriom pitných vôd a všetkými ostatnými pracoviskami.

Keď sa niečo stane, iná robota (napríklad aj administratívna) ide

v tej chvíli nabok a všetci musíme ťahať za jeden povraz. Zabezpečiť odberateľom zdravú a čistú pitnú vodu, to je predsa prioritou číslo jeden!

Vývoj vodárenstva sa nemôže zastaviť

Hovorí sa, že moderné vodárenstvo nemôže zostať stáť na jednom mieste, ale v súlade s vedeckými poznatkami musí ísť neustále dopredu. Naša vodárenská spoločnosť postupne nainštalovala už niekoľko zariadení na dezinfekciu vody ultrafialovým žiarením (UV) a v tomto smere je na Slovensku lídrom a priekopníkom. V podmienkach nášho závodu sme UV lampu nainštalovali do vodojemu na Bielej hore.

Bol by som rád, keby sa k samotnej technológii i k tomu, či môže mať nejaký dopad na dodávanú vodu i na životné prostredie vyjadril renomovaný odborník, ktorého som si dovoľil prizvať do Príbehu vody. Zhodou okolností je to tiež inžinier Sabo, krstným menom Gabriel, môj menovec, ktorý vo VVS zastáva funkciu vedúceho Laboratória pitných vôd v Michalovciach:

“Metóda funguje na princípe pôsobenia UV žiarenia na živé mikroorganizmy, ktoré sa vo vode prirodzene nachádzajú, a to najmä baktérie, vírusy a všetko, čo má DNA. Princíp spočíva v tom, že žiarenie s vlnovou dĺžkou 250 až 270 nanometrov spôsobuje usmrtenie týchto mikroorganizmov, no na strane druhej neovplyvňuje organoleptické vlastnosti vody. Celé sa to deje v dlhej uzatvorenej kovovej trubici, do ktorej je zaistených šesť UV žiarivcov, pomedzi ktoré preteká voda.”

Nedá sa neopýtať vedúceho laboratória, či táto metóda dezinfekcie vody nie je nebezpečná a či nemôžu jestvovať obavy, že by sa ľudia báli konzumovať takto dezinfikovanú vodu.

“V prvom rade chcem zdôrazniť, že táto metóda sa vo vyspelom svete, najmä v západnej Európe už dlho a úspešne využíva. Môžem ubezpečiť ľudí, že dezinfekcia pitnej vody UV žiarením je bezpečná, keďže po nej nezostávajú vo vode reziduá, žiadne vedľajšie produkty. Nijako nie je ohrozená ani obsluha, ktorá je potrebná len pre príležitostnú kontrolu systému a rovnako nie je a nemôže byť žiarením ohrozené ani obyvateľstvo v okolí vodojemu.”

Všetko chrání moderné bezpečnostné systémy

Rozprávanie inžiniera Sabu ilustrujeme reportážnym pohľadom na kopec Biela hora. Je zima ako má byť, husto sneží a autom prispôbeným na jazdu aj nehostinným terénom sa miestami po poriadne zľadovatelej ceste štvoráme do mierneho kopca.

Zastávka číslo 1: nový vodojem s objemom dvakrát 2.000 metrov kubických (m³).

V budove najnovšieho a najväčšieho michalovského vodojemu sa naprv pristavíme pri pracovníkovi údržby Františkovi Nistorovi, ktorý kontroluje stav vodomera. Vzápätí sa zastavujeme pri centrálnej paneli k UV lampe, ktorou prechádza voda a dezinfikuje sa šiestimi UV trubicami.

Pri pulte sa zoznamujeme s elektrikárom Jánom Kurimským, ktorý dvakrát do týždňa prichádza prekontrolovať celý systém. Dozvedáme sa, že aj keď zariadenie na dezinfekciu vody žiarením pracuje v plnoautomatickom a bezpečnom režime a nevyžaduje si trvalú obsluhu, je možné z ovládacieho panela ovládať niektoré funkcie aj manuálne.

Vedúci strediska inžinier Sabo vzápätí doplní: *“Napríklad čistenie celého zariadenia, aj keď môže prebiehať automaticky, dá sa nastaviť ručne. Tie UV lampy, len aby si bežný človek vedel predstaviť, to sú také žiariče, niečo ako neónové alebo iným plynom plnené trubice, ktorými sa osvetľujú najmä kancelárske priestory. A z času na čas tie UV trubice treba samozrejme vyčistiť. Robí sa to obyčajnou potravinárskou kyselinou citrónovou!”*

Možno aj tento fakt nepriamo dokumentuje skutočnosť, že dezinfekcia vody UV žiarením je bezpečná ako pre obsluhu, tak aj pre spotrebiteľov pitnej vody a že sa tam nepridávajú žiadne nebezpečné látky, len neškodná kyselina citrónová.

“Osobne si myslím, že dezinfekcia pitnej vody UV lampou má vo vodárenstve perspektívu. A ak by som to mal tak laicky povedať, je to bezpečnejšia metóda ako chlórovanie, keďže pri UV dezinfekcii nie je voda nijako chemicky zmenená,” zhrnie tému Ján Kurimský, ktorý na UV lampu na Bielej hore dohliada od jej prvých chvíľ. *“Odkedy bola nainštalovaná a spustená do testovacej prevádzky,”* spresní.

Medzitým Regionálny úrad verejného zdravotníctva (RÚVZ) v Michalovciach vydal k dezinfekcii pitnej vody UV žiarením v tomto vodojeme súhlasné stanovisko.

Zastávka číslo 2: starý vodojem s objemom dvakrát 390 m³. Prekrásna historická budova so zaujímavými oblúkmi a ďalšími architektonickými prvkami - doslova pastva pre objektív fotoaparátu! - však bola v čase našej návštevy obmetaná snehom. Aj keď zvonku vidno, že budova už má svoje roky, zvnútra je všetko hygienicky za-

bezpečené, o vodu z pramenísk v Oreskom dobre postarané a vchod je zaistený modernými signalizačnými a bezpečnostnými systémami.

Vo vodárenstve nič nemožno nechávať na náhodu

“Podobný historický vodojem, zhruba rovnakého veku máme aj v obci Staré, ktorej história, ako už aj z jej názvu vyplýva, je previazaná s históriou slávneho rodu grófa Sztáraya. Jeho potomkovia, ktorí sa vý-

razne zaslúžili o rozkvet obce, už v roku 1927 postavili v obci verejný vodovod, prvý v širokom okolí,” vysvetľuje rozprávač nášho príbehu.

Potom dodá, že v histórii michalovského vodárenstva možno nájsť aj mnohé iné zaujímavé kapitoly.

“Ale Michalovce, pokiaľ je mi známe, hádam nikdy v minulosti nepostihol akútny nedostatok pitnej vody. Ani v 80-tych rokoch, kedy mnohé mestá na východnom Slovensku trpeli jej nedostatkom a napríklad v Košiciach či Prešove sa dodávky vody museli obmedzovať na niekoľko hodín denne, my sme až k takým prísny opatreniam v Michalovciach nemuseli pristupovať. Akurát, čo je myslím aj správne, sa vtedy prísne zakázalo polievanie záhrad pitnou vodou z vodovodu.”

Nie je dôvod na balené vody!

Voda dodávaná našou vodárenskou spoločnosťou spĺňa všetky legislatívne požiadavky kladené na kvalitu pitnej vody, navyše je chutná a svieža a tak nie je dôvod nahrádzať ju vodami kupovanými v obchodoch.

Tí, ktorí si kúpia vodu v plastovej fľaši s lákavou nálepkou a pochvaľujú si jej “chuť a kvalitu”, možno nevedia, že často je to tá istá voda, ktorú my z našich zdrojov dodávame do vodovodnej siete a zároveň dodávame aj veľkoodberateľom, ktorí ju balia do plastov a predávajú ďalej. Nehovoriac už o tom, ako môžu škodiť tie plastové obaly, najmä ak voda v nich dlhšie stojí pri nesprávnom skladovaní (nadmerné množenie baktérií, ftaláty a ďalšie životu nebezpečné výluhy z plastov).

A čo ekológia.. Tie umelohmotné fľaše z balených stolových vôd a iných nealko nápojov sú u nás pohodené všade, kam len pozriete. Naše lesy, lesoparky, predým prekrásne zákutia sa dnes stávajú obyčajným smetiskom. A mne ako vodárovi, ako človeku s chemickým vzdelaním a ekologickým cítením to nie je a nemôže byť jedno.

(fur.)

Foto: Roland Lengeň

Pre prácu Ing. Rudolfa Kočiška ako topmanžéra sú dôležité tri kľúčové faktory:

Vzdelanie, rozhľad a komunikácia s ľuďmi

Aj keď priznáva, že patrí medzi najstarších pracovníkov v rámci celej VVS (v júli bude mať 59 rokov), vek si nepripúšťa, lebo - ako hovorí - je pred ním ešte veľa roboty. Rodák z Bohdanoviec (okres Košice-okolie), vyštudoval Gymnázium na Šrobárovej ulici v Košiciach a po maturite pokračoval v štúdiách na Strojníckej fakulte VŠT v Košiciach, kde absolvoval odbor riadenie strojárnej výroby.

Po promócii v roku 1978 sa krátko (na dva mesiace) pred odchodom na vojenčinu zamestnal v niekdajších Východoslovenských pekárňach a cukrárňach, ale ako zdôrazňuje, tam ho to nebavilo.

“Ničím ma nenapĺňala tá robota a tak po

celý čas, čo som bol na vojenčine, som rozmýšľal o tom, že si musím nájsť niečo iné. Mal som známeho, ktorý pracoval vo vtedajších Východoslovenských vodárňach a kanalizáciách a on ma volal, aby som vraj prišiel a skúsil, ale dodal, že do vodární sa ľudia veľmi nehrnú.”

Išiel, skúsil a - našiel sa tam. Odvtedy vraj ani na chvíľku neoľutoval, že sa dal na vodárčinu. Dnes je výrobnotechnickým riaditeľom Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, ale tá cesta, ktorou došiel až na tento post, je poriadne dlhá a zložitá.

Tvrdá škola života

Začínal na podnikovom riaditeľstve bývalých VVaK, š. p., kde vo funkcii referent investičnej výstavby pôsobil ako technologický dozor na stavbách budovaných v pôsobnosti závodov Košice, Trebišov a Michalovce. Išlo najmä o úpravne vody, čerpace

stanice a čistiarne odpadových vôd, kde dozeral na montáž technologických zariadení.

Po necelých šiestich rokoch strávených na investičnom útvare prešiel do okresného závodu Košice za vedúceho hospodárskeho strediska Ťažba vody.

“Až vtedy som naplno pochopil to, čo mi kedysi hovoril môj známy, keď zdôrazňoval, že do vodární sa ľudia veľmi nehrnú. Nezamestnanosť vtedy nebola, podniky sa skôr o ľudí bali a do vodární bol naozaj problém niekoho získať. A tak na niektorých strediskách závodu, najmä tam, kde bola veľmi ťažká robota, pracovali v robotníckych profesiách súdne trestaní. Rómovia aj nerómovia, ľudia na rôznej sociálnej, mentálnej i morálnej úrovni.”

Naučil sa im rozumieť, komunikovať s nimi a dobre s nimi vychádzať.

“Nemali sme medzi sebou žiadne väčšie problémy, žiadne konflikty, vytvorili sme si aj priateľský vzťah, ale nedovolil som, aby mi prerástli cez hlavu. Vedel som, že dobre vychádzať s podriadenými znamená aj určitý prirodzený odstup medzi pracovníkmi a vedúcim.”

Vtedy inžinier Kočiško pochopil aj jeden z hlavných rozdielov medzi prácou v administratíve (generálne riaditeľstvo) a vo výrobe (závod). „Napríklad, ak sa mi nechce v ten deň vybaviť nejaký list, tak si poviem, že to urobím zajtra. Avšak vo výrobe sa problémy musia riešiť okamžite. Ak vznikne porucha, pod vplyvom ktorej napríklad 20-tisícové sídlisko náhle zostane bez vody, tak sa nedá povedať, že dnes sa nám to už nechce riešiť a budeme robiť zajtra!“

A tak práca vo výrobe bola preňho dobrou školou života. Isté je ale to, že jeho prácu i dobré výsledky si nemohli nevšimnúť aj nadriadení a tak po šiestich rokoch odkrútených na stredisku Ťažba vody sa stal výrobnotechnickým námestníkom riaditeľa Odšepného závodu Košice a neskôr - v roku 2000 aj jeho riaditeľom.

Najväčšie prehry a sklamania

A čo bolo pre inžiniera Kočiška najväčším sklamaním v 80-tych a 90-tych rokoch minulého storočia?

“V prvom rade musím povedať, že 80-te roky boli pre nás vodárov veľmi hektické. Bolo to obdobie, keď niektoré východoslovenské mestá, predovšetkým Košice a Prešov trpeli vážnym nedostatkom pitnej vody. Ja som to vtedy prežíval v Košiciach priamo na stredisku, ktoré bolo zodpovedné za výrobu a dodávku vody do vodovodnej siete. Tí starší sa ešte dobre pamätajú na časy, keď dodávka pitnej vody bola regulovaná len na niekoľko málo hodín denne. Ľudia boli nespokojní, telefonovali nám, nadávali, vyhrážali sa, vypisovali sťažnosti. Nedostatkom pitnej vody sa sústavne zaoberali mestské i krajské stranícke a štátne orgány, neustále nás pranierovali tlač.”

Situáciu sa napokon podarilo zlepšiť aj zásluhou primátora Košíc, neskôr predsedu KNV Ing. Rudolfa Schustera tým, že voda z novovybudovanej vodárenskej nádrže Starina, ktorá mala slúžiť pre zásobovanie severovýchodných oblastí (najmä okresov Vranov, Michalovce, Svidník a Humenné), sa privedie až do Košíc a Prešova.

“Vtedy sa to bralo ako provizórne a náhradné riešenie. Okrem iného aj preto, že bolo treba prekonávať veľké vzdialenosti (više 130 kilometrov) a čerpacou stanicou Hanušovce prekonávať aj výškový rozdiel cca 190 metrov! Dnes sa na to pozerám tak, že k problémom s nedostatkom vody možno ani nemuselo dôjsť, keby si ľudia vtedy viac vážili pitnú vodu a zbytočne ňou neplytvali.”

Ale vieme, ako to bolo za socializmu. Politicky bolo nadirigované, že cena vody musí byť “ľudová“ a tak aj celé vodné hospodárstvo bolo iba na okraji záujmu štátnych inštitúcií.

Aké sú teda tie prehry a sklamania?

“Nie som sklamaný z toho, že napriek provizóriu z 80-tych rokov dodnes dodávame do Košíc, Prešova a ďalších spotrebísk vodu zo Stariny, napokon je to dobrá a kvalitná voda. Sklamaný som z toho, že oproti minulosti spotreba pitnej vody u obyvateľstva klesla takmer o 50 percent a dnes je na hranici hygienického minima, čo nás radí na úroveň rozvojových krajín.”

Ľudia aj keď majú možnosť pripojiť sa na verejný vodovod a verejnú kanalizáciu, na budovanie ktorých naša spoločnosť, štát a najmä Európska únia vynaložili obrovské finančné prostriedky, špekulujú a naďalej pijú nevyhovujúcu vodu z domových studní a splaškovú vodu vypúšťajú do žump, ktoré vo väčšine prípadov nie sú vodotesné a zamorujú okolité podzemné vody.

„Taktiež som sklamaný z toho, že v súčasnosti sa vo vodnom hospodárstve málo plánuje strategicky. Aj keď v súčasnosti je kapacita vodných zdrojov dostačujúca, ja predpokladám, že demografický vývoj aj hygienická uvedomelosť ľudí budú rásť a naozaj nechcem, aby sa opakovali 80-te roky, pretože dnes príprava a vybudovanie kvalitného veľkokapacitného zdroja pitnej vody trvá pár desaťročí.”

Pre väčšie a veľké mestá navyše platí, že z bezpečnostných, strategických i ďalších dôvodov by mali mať možnosť byť zásobované z rôznych zdrojov, ktoré by mali byť vzájomne prepojené.

“Preto boli v 80-tych rokoch vypracované nielen projekty, ale začala už aj príprava samotnej výstavby dvoch (oproti Starine menších) vodárenských nádrží - Medzev a Tichý Potok. Medzitým ale prišiel november '89 a s ním politické zmeny a tak sa výstavba vodárenskej nádrže Medzev zamietla a Tichý potok akosi stagnuje.” Pritom VN Tichý potok má všetky predpoklady realizácie a dokonca prvá etapa celého projektu - úpravná voda - je už vybudovaná a v provizórnom režime (priamy odber z toku) už roky zásobuje obce v povodí Torysy a čiastočne aj Prešov. Aj keď odporcovia výstavby Tichého Potoka argumentujú tým, že vody je dostatok, VVS stále deklaruje potrebu vybudovať túto vodárenskú nádrž.

„Áno, deklaruujeme, pretože jej vybudovaním by východné Slovensko malo do budúcnosti vyriešené zdroje pitnej vody na dlhé desaťročia. Tichý potok by sme prepojili po trase s vodou zo Stariny i Bukovca a mali by sme rezervu, keby sa niečo stalo. Nateraz musíme len dúfať, že nepríde nejaká pohroma, povodeň alebo menšie zemetrasenie, kvôli ktorému by sme museli na pár dní odstaviť trebárs Starinu. Len potom by mohol byť problém, keďže nemáme dostatočné rezervy.”

Tvorivosť namiesto direktívneho riadenia

Už od polovice 90-tych rokov sa v rezorte vodárenstva tvorili rôzne zámery a koncepcie ako štátne podniky vodární a kanalizácií odštátniť teda privatizovať, prípadne transformovať.

„Osobne si myslím, že transformácia vodární ako takých mohla a mala prísť skôr, nie až v roku 2003. Dovtedy to bolo iba trápenie, lebo štátny podnik už vo svojej podstate je direktívne riadený zhora t. j. ministerstvom. A o všetkom, či už si robíte plán práce, uvažujete o nejakej koncepcii alebo potrebujete nakúpiť doslova triviálne veci, o všetkom rozhoduje nejaký úradník v Bratislave.“

A tak je inžinier Kočiško presvedčený, že založenie akciovej spoločnosti Východoslovenská vodárenská spoločnosť v roku 2003 naozaj začalo písať novú históriu vodárenstva na východe Slovenska.

„Namiesto dovtedajšieho direktívneho riadenia zhora sa zrazu otvorili možnosti pre tvorivé riadenia priamo v spoločnosti. Namiesto byrokracie sa otvoril priestor pre zodpovednosť, ale aj iniciatívu manažérov i zamestnancov s tým, že už netreba čakať na to, či každý jeden krok odobrí ministerstvo alebo či doň dokonca zbytočne nezasiahne.“

Tým, že akcionármi vodárenskej spoločnosti sú mestá a obce v jej pôsobnosti, sa otvoril priestor aj pre ne. *„Cestou primátorov a starostov nominovaných v orgánoch spoločnosti (dozorná rada, predstavenstvo) sa mestá a obce môžu podieľať na riadení spoločnosti. Ale štát už dnes riadi vodárenské spoločnosti viacmenej len metodicky - vydávaním zákonov, vyhlášok a smerníc.“*

Čo potrebuje dobrý manažér?

Vysokoškolské vzdelanie strojníckeho zamerania si Ing. Kočiško neskôr doplnil o postgraduálne štúdium zdravotného inžinierstva na Stavebnej fakulte Slovenskej technickej univerzity (STU) v Bratislave. Opýtali sme sa, čo všetko potrebuje dobrý manažér.

„V prvom rade vzdelanie a dobrý rozhľad v oblasti, ktorú riadi. Bez toho to naozaj nejde! V druhom rade vedieť pracovať s ľuďmi, komu-

nikovať s nimi a neuzatvárať sa pred ich problémami.“

Dobrý manažér musí vraj vedieť načúvať potrebám ľudí, chápať ich, diskutovať s nimi, ale nikdy nedovoliť, aby mu prerástli cez hlavu. *„Poznal som veľa manažérov, ktorí boli múdri, rozhladení, vedeli si k podriadeným nájsť cestu, no tú jednu dôležitú zásadu neustrážili. A tak aj skončili.“*

A čo by on sám ako výrobnotechnický riaditeľ VVS chcel ešte dokázať?

„Dobudovať telemetrický systém na úrovni generálneho riaditeľstva - navzájom prepojiť dispečingy závodov a časom z nich vykreovať jeden dispečing na GR. Čo najviac automatizovať všetky prevádzky, t. j. čerpace stanice, úpravné vody, čistiarne odpadových vôd, aby sa ušetrila a odstránila namáhavá ľudská práca. Zavádzaním moderných technológií sa dosiahne okrem iného aj úspora energií, hlavne tej elektrickej, ktorá je okrem ľudskej práce podstatnou zložkou našich nákladov.“

telom vyšší komfort a odstráni množstvo reklamácií a sťažností, čo sa týka platieb za dodávku vody.“

Voľný čas a relax

„Aj keď toho voľného času je stále menej, tak v prvom rade je rodina - mám tri dcéry (všetky sú vydaté) a tri vnúčatá: dve štrnásťročné vnučky - dvojčatá a dvojročného vnúčika. Taktiež ma baví manuálne práce okolo rodinného domu.“

Na koničky nezostáva inžinierovi Kočiškovi veľa času, ale v poslednom období je to predovšetkým zbierka mobilných telefónov. Má ich už vyše dvesto a sú vystavené v jeho kancelárii. *„Každého, kto príde, to zaujme a hneď sa aj začne krátka debata, kto aký mobilný telefón mal predtým a stáva sa, že stránka sa sama ponúka, že mi prispeje do zbierky nejakým kúskom, ktorý má doma na vyhodení.“*

Ing. Kočiško: Prehliadka vystavených telefónov uvoľňuje atmosféru rokovani

Ďalšou veľkou výzvou je vízia spoločnosti celoplošne zaviesť diaľkové odpočty vodomeroch pre všetkých našich odberateľov.

„Som presvedčený, že je to úžasný projekt, ktorý posunie našu spoločnosť medzi špičku v tejto oblasti nielen na Slovensku, ale i vo svete. Aj keď je to finančne a technicky náročný projekt, jeho realizácia prinesie našim odbera-

nie. Ani by ste neverili ako sa tým uvoľní atmosféra pre ďalšie rokovanie!“

Tento koníček súvisí s jeho profesionálnou orientáciou a s celoživotným záujmom o technické veci. Okrem toho si rád zalyžuje a zahrá volejbal.

(fur.)

Foto: Marián Horňák

Ing. Michal Koscelanský: "Snažím sa viesť svojich podriadených, aby pri práci rozmýšľali, a keď rozmýšľajú, dokážu veľa."

Od každého sa môžem niečo naučiť

"Za tie dlhé roky, čo sa v rámci vodárenstva venujem aj riadiacej práci, som pochopil, že sú dve základné metódy: riadenie cez výkony a to riadenie cez ľudí. To riadenie cez výkony - zadám konkrétnu úlohu i postup práce, skontrolujem a keď to neurobil, nasleduje sankcia - je krátkodobu účinnéjšie. Ale riadenie cez ľudí, viesť ich k tomu, aby pri práci rozmýšľali a sami nachádzali riešenia, aj keď je oveľa náročnejšie, je perspektívne. A z dlhodobého hľadiska oveľa účinnéjšie."

Ing. Koscelanský v kruhu najbližších spolupracovníkov

To sú slová Ing. Michala Koscelanského z trebišovského závodu VVS, ktorý sa okrem samotného vodárenstva rád zaoberá aj teóriou riadenia menších i väčších kolektívov. Je rodákom z Parchovian (okres Trebišov) a v súčasnosti býva v Kožuchove (južne od Trebišova). Vyštudoval Chemicko-technologickú fakultu bývalej SVŠT v Bratislave v od-

bore technológia a spracovanie palív. Štúdiá absolvoval v roku 1981.

Do vodární nastúpil hneď po promócií, najprv pracoval v trebišovskom závode ako technolog pitných a odpadových vôd. "Bolo to v čase, keď prebiehala rušná výstavba. Keďže to ale bola socialistická doba, tak to čo sa dnes dá postaviť za rok - dva, sa vtedy stava-

lo aj desaťročia. A keď sa tie stavby konečne spúšťali do skúšobnej prevádzky, ja som vtedy doslova na nich maturoval."

Za všetky spomeňme aspoň Úpravňu vody Boťany i úpravňu v jeho rodných Parchovianoch, ale aj čistiare odpadových vôd v Kráľovskom Chlenci a Čiernej nad Tisou. "Nebojím sa povedať, že na každej z týchto stavieb som zanechal kus svojho života."

Ing. Michal Koscelanský prešiel vo vodárňach viacerými funkciami, okrem technologa to bola aj funkcia vedúceho strediska kanalizácií a v súčasnosti riadi kolektív Hospodárskeho strediska vodovodov a kanalizácií Trebišov, ktoré vzniklo v roku 1997 zlúčením strediska voda a strediska kanalizácie. Pracovisko Ing. Koscelanského aktuálne zabezpečuje dodávku

pitnej vody a odkanalizovanie miest a obcí až na území troch okresov - Trebišov a čiasť aj Michalovce a Košice-okolie.

O bezchybné fungovanie kolektívu sa nestará sám, ale má na to niekoľko pomocníkov - skúsených majstrov Ladislava Davalu, Ivana Baču a Petra Havrilu i benjamína medzi majstrami Bc. Ladislava Majorosa. Na

novinársku otázku, či sa môže vo všetkom na nich spoľahnúť, odpovie: *“Musím. A dôležité je, že im verím. Sú to spoľahliví chlapi, robote rozumejú, vedia kedy čo treba urobiť. Nemusím ich viesť za rúčku.”*

Každý z majstrov zodpovedá za svoj úsek, ale vzhľadom na to, že úsek majstra Havrilu je veľmi rozsiahly a že Sečovce sú takpovediac niečo ako jedno podstredisko v rámci celého strediska, bol majstrovi, ktorý sa namiesto odbornej vodárenskej roboty často iba zbytočne utápal v papierovaní, medzičasom pridelený administratívny pracovník Marek Kolesár.

Kolektív strediska tvorí ďalej 67 pracovníkov robotníckych profesií a nesmieme zabudnúť ani jedínú predstaviteľku nežného pohlavia medzi toľkými mužmi. Volá sa Ivetta Koscelníková a pracuje ako referentka controllingu.

Prechádzajú cez ňu všetky informácie, objednávky, faktúry, zmluvy. Pripravuje podklady na porady a ako sama hovorí: *“Musím vedieť o všetkom, čo sa kde deje a kde je v tej chvíli ten-ktorý majster. Moja práca je controlling, to znamená, že neustále sledujem a kontrolujem obeh informácií a písomností.”*

Vedúci strediska dôveruje, ale aj kontroluje.

Kolegovia o nej hovoria, že vďaka svojmu nezmazateľnému úsmevu dáva ich práci taký ľudskejší a pokojnejší rozmer. A čo na to ona sama? *“Vodárčina je veľmi ťažká robota, verte mi, naši chlapi robia vo výkopoch aj v zlých poveternostných podmienkach, aj za najsilnejšieho severáku sa vyše kolien brodia v mrazivej vode. Sú to tvrdí*

Výmena vodomera na rušnej ulici

chlapi. A keď mám možnosť, aspoň sa pousmejem a možno im tak urobím deň krajším a veselším.”

Tajomstvo je v ľudoch

Územie, ktoré stredisko Ing. Koscelanského obhospodaruje, je nielen rozsiahle, ale aj zemepisne veľmi členité. Siahla od Kalše (okres Košice okolie) a oblasti Dargova cez

výškou na Slovensku! Zemepisne je to v rámci VVS unikát.

“Naše stredisko zabezpečuje prevádzkovú údržbu vodovodnej siete v celkovej dĺžke 395,3 kilometra. Pitnú vodu dodávame z piatich zdrojov. V prvom rade je to vodárenská nádrž Starina, čo je rozhodujúci zdroj podliehajúci sa na celkovom množstve nami dodávanej vody viac ako tromi štvrtinami (aktuálne je to 78,4 percenta),” vysvetlí vedúci pracoviska.

Ako vzápätí dodá, využívajú sa aj menšie zdroje, i keď zväčša len lokálne. *“V prvom rade sú to vodné zdroje Slovenské Nové Mesto s úpravou na ÚV Borša, odkiaľ dodávame pitnú vodu pre Pobodrožský skupinový vodovod, ďalej vodné zdroje Dargov, ktoré slúžia len pre samotnú obec Dargov, vodné zdroje Kalša, ktorými sa zásobuje skupinový vodovod Kalša - Slivník - Kuzmice, a napokon zberné pramenné zachytávače Kravany, ktoré slúžia pre zásobovanie samotných Kravian.”*

Stredisko Ing. Koscelanského sa ďalej stará o odkanalizovanie odpadových vôd, o viac ako 61 kilometrov kanalizačnej siete a tri čistiarne odpadových vôd (ČOV) z toho jedna je v okrese Košice-okolie a dve sú v okrese Trebišov.

Na otázku, ako sa to dá zvládnuť - rôzne skupinové vodovody napájané z rôznych zdrojov a navyše v rôznych okresoch a podobne je to aj s odkanalizovaním a čistením odpadových vôd, ako sa to rieši v rámci jedného strediska s jednými a tými istými pracovníkmi, sa inžinier Koscelanský iba pousmeje: *“Tajomstvo je*

Sečovce a Trebišov severovýchodným smerom až po Moravany a ďalšie tri obce v Michalovskom okrese, ktoré zásobuje vodou zo Stariny, a smerom na juh až po Veľký Kamelec pri hraniciach s Maďarskom, zásobovaný z Pobodrožského skupinového vodovodu.

Teda hory, pahorkatiny, roviny i výslovne nížinné oblasti s najnižšou nadmorskou

v ľuďoch. Snažím sa viesť svojich podriadených, aby pri práci rozmýšľali. A keď rozmýšľajú, dokážu veľa.”

Vzápätí svoje úvahy doplní slovami: “Pravidelne chodím aj na porady na jednotlivé úseky, kde sa vždy od ľudí dačomu podučím.”

Na jednotlivých úsekoch sú totiž prevádzkoví montéri, čističi kanalizačných potrubí či ľudia mnohých iných profesií, ktorí denno-denne robia na tom istom pracovisku zväčša tie isté úkony.

“Dôkladne to všetko poznajú a dá sa predpokladať, že aj skôr prídu na možnosti zlepšenia svojej práce, než ja, ktorý tam chodím povedzme raz za mesiac. A ja by som sa od

ži a chlapom nie je dvakrát do reči.

Ako sa dozvedáme, nejde o poruchu, ale o pravidelnú výmenu vodomera. Šesť rokov práve uplynulo a tak terajší fakturačný vodomer musia odmontovať, zaslať na opätovné preskúšanie a naciachovanie a namiesto neho namontujú nový. “Vyšlo to teraz v takom nepríjemnom čase, ale naša robota je už taká, počasie si človek nevyberie,” poznamenáva inžinier Koscelanský.

Skúseným okom hľadá do šachty, do ktorej medzitým vietor nametáva kvapky mrznúceho dažďa s obsahom snehových vločiek, taký ten typický nepríjemný vychodniarsky dážď so snehom, chvíľu pozoruje ako jeden z dvojice doťahuje matice a potom vysvetlí:

“Samozrejme, že svojich chlapov kontrolujem, i keď im dôverujem. Kontrolujem ich, ale nikdy nedirigujem. To je moja zásada. Oni vedia, čo majú robiť. Títo dvaja - pán Klasovský i pán Hazuga zhodou okolností patria medzi tých služobne mladších prevádzkových montérov, no ja mám v tíme aj o poznanie starších a skúsenejších.”

Ako ďalej dodáva, z tej skupiny najostrieľanejších prevádzkových montérov vodovodov a kanalizácií by rád spomenul Jaroslava Muchu, Jozefa Plitka, Tibora Rudika či Alexandra Hidiho. “Ich dlhoročné praktické skúsenosti využívame hlavne pri odstraňovaní ťažkých a nedostupných porúch na sieti, ale napríklad aj pri zabezpečovaní stavebnomontážnych prác v rámci malých investícií závodu.”

Pomôcť je úplná samozrejmosť

Medzitým sa na krátkej porade stretávame so všetkými majstrami, o ktorých inžinier Koscelanský hovorí takto:

“Majstri sú, aspoň podľa mňa, tým hlavným ohniskom celej práce. Všetko čo sa dohodne na porade, oni rozmenia na drobné a konkrétneho pracovníka vedú k splneniu konkrétnej úlohy. A po jej ukončení výsledok práce skontrolujú a prevezmú. Bez nich by to nefungovalo.”

Využívame príležitosť a oslovujeme najstaršieho z majstrov pána Ladislava Dovalu,

Porucha v Zemplínskom Hradišti preverila skúsenosti trebišovských vodárov

takých ľudí nemal nič učiť? Ved' ako vedúci pracovník by som išiel proti sebe a svojim záujmom a napokon aj proti záujmom celej vodárenskej spoločnosti!”

Počasia si vodár nevyberie

Rozprávanie pri šálke príjemne rozvoňavajúcej kávy sa končí a ideme do terénu. Pristavujeme sa na Ulici M. R. Štefánika. Je to dlhá ulica, ktorá prechádza centrom Trebišova. Pri odkrytej vodomernej šachte, ktorej vrchná časť je zároveň s úrovňou rušnej ulice, vyrušíme pri práci prevádzkových montérov vodovodov a kanalizácií Jána Klasovského a Mareka Hazugu. Vonku fučí, sne-

ktorý má vo vodárňach odkrútených už 34 rokov:

“V našej práci je dôležité poznať sieť, v mojom konkrétnom prípade je to vodovodná sieť, a ja hovorím, že bez jej dôkladnej a dôvernej znalosti majster nič nezmôže. A v druhom rade je to práca s ľuďmi. To sú dve základné veci, ktoré potrebuje dobrý vodársky majster.”

Pridávava sa najmladší z majstrov Bc. Ladislav Majoros: *“Keďže som ešte mladý, som tu len niečo vyše roka, a nemám až toľko vodárnskych skúseností, stane sa, že si neviem s niečím rady, ale ostatní mi vždy pomôžu.”*

Napríklad, keď je nejaká veľká porucha a čas tlačí? - nedá nám neopýtať sa.

“Nielen keď je porucha, ale hocikedy. U nás, na pracovisku, ktoré vedie inžinier Koscelanský, je taká bratská, povedal by som, priam rodinná kolegalita. Keď jeden majster niečo potrebuje, či už poradiť alebo vypomôcť materiálom, ostatní to berú ako úplnú samozrejmosť. Sú tu dobré pracovné vzťahy,” vysvetľí bakalár Majoros.

Ked' je škola bez vody

Zlé jazyky tvrdia, že vodár si nevyberie nielen počasie, ale ani poruchu. *“No, nie je to celkom tak, my vodári vieme, že najviac porúch na liatinových potrubiach je pri väčších výkyvoch teplôt, keď tuho primrzne a o pár dní sa náhle oteplí. Pôda vtedy začne takpo-*

Ing. Koscelanský s montérmi Jánom Klasovským a Marekom Hazugom

vediac pracovať a rúry môžu prasknúť,” rozhovori sa vedúci strediska.

A tak si aj februárové výčiny počasia vybrali svoju daň, keď praskla 200-milimetrová liatinová rúra na Ulici M.R. Štefánika priamo pri Základnej škole.

“Bola to väčšia porucha, kedy došlo k zlomeniu rúry a museli sme odstaviť jeden celý 300-metrový okrsok. V tej chvíli sme všetci zapli naplno, aby žiaci nezostali dlho bez vody, a poruchu sme odstránili zhruba po troch hodinách. Tu v Trebišove vieme toky vody presmerovať a tak sme lokalitu mohli zásobiť z opačnej strany, nakoniec len krátko boli bez vody tuším traja odberatelia.”

Ako Ing. Koscelanský zdôraznil, aj táto

porucha preverila nielen zladenosť celého kolektívu, ale aj spoluprácu s ostatnými pracoviskami závodu. *“Tajomstvo je v ľuďoch,”* pripomenie.

O sebe rozpráva nerád. A tak len ťažko sme ho presvedčili, aby aspoň jednou - dvomi vetami povedal aj čosi o sebe, o svojich záľubách a rodine:

„Keďže samotná práca vo Vodárenskej spoločnosti si vyžaduje značné psychické vyčerpávanie, vo voľných chvíľach sa venujem prácam v záhrade a rekreačnému športu – nohejbal, volejbal, ktoré mi slúžia ako relax. Som ženatý, mám dve deti, dvojčatá - Michala a Ivetku.“

(fur.)

Foto: Roland LENGŇ

Horúce otázky:

Otázka pre generálneho riaditeľa VVS, a. s., od kolektívu Ing. Michala Koscelanského:

“Chceli by sme sa opýtať, pán generálny riaditeľ, akým spôsobom a v akom rozsahu sa bude zabezpečovať obnova infraštruktúrneho majetku našej spoločnosti, najmä morálne a fyzicky opotrebovaných vodovodných sietí, keďže si dobre uvedomujeme, že si to bude vyžadovať značné finančné prostriedky.”

Zrejme viete, že na obnovu infraštruktúry je vytvorený Plán obnovy, ktorý je podmienený predpismi a zákonom. Vodárenská spoločnosť zatiaľ nevytvára veľa financií na obnovu a je v situácii, keď jej na pleciah ostal rest za 40 rokov zanedbanej starostlivosti o vodárenské siete, ktoré sa teraz ťažko dobíhajú. V spolupráci s MŽP SR a ÚRSO sa hľadajú riešenia pre vodárenské spoločnosti na možnosti obnovy podľa plánu.

Stále je však prioritou prevádzkyschopnosť sietí podľa finančných a technických možností vodárenskej spoločnosti. V tejto oblasti sme, ako mi iste dáte sami za pravdu, urazili kus cesty.

Ing. Stanislav Hreha, generálny riaditeľ VVS, a.s.

POSILŇOVŇA

Vaša krása a voda z VVS, to je sila!

V kuchyni s Vlad'kou

Recept *Slaná torta*

POTEBUJEME:

2 obyčajné maslá
2 pomazánkové maslá (nejaké smotanové)
2 tavené syry v črievku - Bambino alebo Karička
2 balenia toastového chleba - 1 tmavý, 1 svetlý
1/2 kg pražská alebo iná šunka (podľa chuti)
2 ks tatárska omáčka
cesnak

VÝZDOBA:

rôzne druhy salámy - 10 až 15 dkg
rôzne druhy šunky - 10 až 15 dkg
½ kg tvrdého syra, ktorý sa neláme pri tvarovaní
tvrdý syr strúhaný
vajcia - 10 až 15 ks
farebná zeleninka (papriky, cherry paradajky)

POSTUP:

Všetky maslá a tavené syry vymiešame spolu do hladkej hmoty, ktorú si rozdelíme na 3 rovnaké časti.

Jednu si môžeme nechať čistú, do ostatných pridať napr. pretlačený cesnak, pár lyžíc tatárskej omáčky, do tretej napr. mletú červenú papriku.

Na obdĺžnikový podnos ukladáme chlebičky nasledovne: na šírku 2 kusy, na dĺžku 3 kusy - vrstvy toastového chleba môžeme striedať - tmavý so svetlým.

Prvú vrstvu natrieme jednou vymiešanou pomazánkou z masiel, poukladáme na ňu vrstvu šunky, na kolieska nakrájané vajčka a plátkový syr. Ten jemne potrieme tatárskou omáčkou, aby sa nám na tom udržala ďalšia vrstva toastového chleba. Postup opakujeme, kým nevytvoríme 4 vrstvy.

Celú tortu potom natrieme tenkou vrstvou pomazánkového masla a prikryje-

me plátkami šunky resp. plátkami syra.

Vrch zdobíme podľa vlastnej fantázie - šunkou, syrom, salámou a zeleninkou.

Jednotlivé časti výzdoby si môžeme prichytiť špáradlom.

Hotová torta poteší nielen Vaše oči, ale určite aj Vašich hostí a ich mlsný jazýček ☺
Prajeme dobrú chuť.

P.S. Ak máte recept, ktorý by dokázal potešiť Vašich kolegov vo VVS, pošlite nám ho do redakcie. Nezabudnite pripojiť foto hotového diela a Váš kontakt ☺.

Projekt „PRÍPOJKA ZA 1 EUR“

Pretože pitná voda z vodovodných kohútikov zdravotne bezpečná, čistá, svieža a cenovo najvýhodnejšia.

1 liter pitnej vody = **0,15 centov**

Piť pitnú vodu z verejného vodovodu?

Prečo?

Odvádzať odpadové vody verejnou kanalizáciou?

Pretože odvádzanie odpadových vôd verejnou kanalizáciou a následné čistenie odpadových vôd v čistiarni odpadových vôd je ekologicky najvhodnejší spôsob čistenia chrániaci životné prostredie a zabezpečujúci dostatok kvalitných zdrojov podzemnej vody pre budúce generácie.

Napojiť sa na verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu práve teraz?

Pretože v rámci projektu Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a.s. **„PRÍPOJKA ZA 1 eur“** za kúpu vodovodnej plastovej a kanalizačnej revíznej šachty a za montáž prípojky zaplatíte len **1 eur**.

Vážení zákazníci a obchodní partneri!

Dovoľujeme si Vám oznámiť,

že do **30. 06. 2013**
poskytujeme v rámci projektu
Prípojka za 1 EUR novú službu:

**pretláčanie zemnou pretláčacou súpravou
pod pozemnou komunikáciou**

(podvrtavku cesty) v súvislosti s pripojením na verejný vodovod.

Bližšie informácie sú Vám k dispozícii na zákazníckych centrách a call centre.